

Zo leest u tussen de lijnen

Bron: Trends 03 juli 2003

De balans is een belangrijke informatiebron wanneer u iets te weten wilt komen over de financiële gezondheid van een bedrijf. Toch moet u bij het lezen van deze cijfers op uw hoede blijven, want de balans vertelt niet alles. Vera Smets geeft tips om "tussen de lijnen" te lezen. Vorige maand belichtten we de activa van de balans. In dit artikel nemen we de passiva onder de loep.

Smaakt naar meer? Kijk dan vooral ook onderaan deze tekst: op de website van Vera Smets (<http://www.financeisfun.be>) vindt u nog een bijkomende stelling om uw financiële geest aan te scherpen.

1. Juist of fout: Het passief geeft aan welke verplichtingen een onderneming heeft tegenover haar investeerders.

Dit is fout.

Het passief van de balans geeft informatie over hoe een onderneming gefinancierd is.

Algemeen gezien zijn er twee manieren om een onderneming te financieren. Een bedrijf kan middelen aantrekken met of zonder afspraken.

We spreken dan over eigen en vreemd vermogen:

- Eigen vermogen: de middelen die een bedrijf heeft binnengehaald en waarvoor geen vaste afspraak is over terugbetaling of vergoeding.
- Vreemd vermogen of schulden: de middelen die werden binnengehaald met vaste afspraken over terugbetaling en vergoeding.

Het passief geeft dus niet alleen aan welke geldsommen werden aangetrokken met verplichtingen. Op het passief vind je ook informatie over de geldsommen zonder verplichtingen.

2. Juist of fout: Het spaargeld dat de zaakvoerder in zijn vennootschap steekt, behoort tot het eigen vermogen van de vennootschap.

Deze stelling is vaak maar niet altijd waar.

Een zaakvoerder die geld in zijn eigen zaak steekt, zal daar meestal geen voorwaarden aan verbinden.

Toch is het mogelijk dat er tussen de zaakvoerder en zijn vennootschap een contract is afgesloten over de terugbetaling en de vergoeding van de gelden die de zaakvoerder in zijn vennootschap steekt. Hoewel zaakvoerder en vennootschap in de praktijk meestal met elkaar verweven zijn, toch zijn het juridisch gezien vreemden voor elkaar. De zaakvoerder is een fysieke persoon en de vennootschap is een rechtspersoon. Een contract tussen beiden is perfect mogelijk.

In dat geval behoort het geld afkomstig van de zaakvoerder niet tot het eigen vermogen maar tot het vreemd vermogen van de vennootschap.

3. Juist of fout: Een bedrijf kan zijn eigen vermogen niet gebruiken om betalingen mee te doen.

Dit is juist.

De meeste niet-financiële vinden dit wellicht vreemd. Je mag toch zelf beslissen over je eigen vermogen!

De fout zit in de verkeerde interpretatie van het begrip eigen vermogen. Het "eigen vermogen" op de balans heeft niets te maken met het begrip "eigen vermogen" zoals we dat in de dagelijkse omgangstaal gebruiken.

Het eigen vermogen op de balans zegt ons hoeveel middelen werden aangetrokken zonder afspraken. Maar het zegt ons niets over de hoeveelheid cash die een bedrijf heeft. Het eigen vermogen kan door de onderneming op verschillende manieren gebruikt zijn. Hoe de onderneming haar gelden gebruikt, zien we op de actiefkant van de balans. Dat werd vorige maand uitvoerig belicht.

Het is dus best mogelijk dat een bedrijf met een eigen vermogen van 1.000.000 euro cashproblemen heeft. Indien de ondernemingsleiding de 1.000.000 euro die ooit bij de investeerders werden opgehaald, gebruikte voor de aankoop van een machine die producten maakt waarvoor geen klanten gevonden worden, dan is de kans groot dat de onderneming in geldnood raakt. Alle productiekosten (o.a. lonen en grondstoffen) moeten immers betaald worden terwijl de geproduceerde goederen geen geld binnenbrengen. Maar de balans blijft een eigen vermogen tonen van 1.000.000 euro...

Voor de volledigheid willen we even opmerken dat er voor een onderneming heel wat manieren zijn om haar geld te gebruiken. Geld op een bankrekening zetten is daar eentje van. De bankrekening van het bedrijf is ook één van de actiefposten op een balans.

Het eigen vermogen is niet altijd opgebruikt, maar dat zegt niets over de hoeveelheid cash die een bedrijf heeft. Zo kan een bedrijf met een eigen vermogen van 1.000.000 euro een bankrekening hebben waar een veel groter bedrag op staat.

Die bedragen kunnen bv. komen van leningen (vreemd vermogen).

4. Juist of fout: De provisie (of voorzieningen) die een bedrijf aanlegt, staan op het passief van de balans.

Deze stelling is juist.

Ook dit moet voor de niet-financiële lezer raar overkomen. Wanneer wij het woord provisie gebruiken, dan hebben we het meestal over spaarcenten die we opzij leggen voor moeilijke tijden. Met andere woorden: het begrip provisie zegt ons meer over hoe we ons geld gebruiken (actief) dan over waar het vandaan komt (passief).

Met provisie bedoelen we op de balans iets helemaal anders dan wat het woord betekent in het dagelijkse taalgebruik.

Boekhoudkundige voorzieningen zijn bedragen waarvan we voorzien dat we ze in de toekomst nodig zullen hebben. Een actueel voorbeeld hiervan zijn de provisie voor de ontmanteling van kerncentrales. Electrabel heeft hiervoor provisie aangelegd. In de bijlage van de jaarrekening vinden we een bedrag van 911.269.000 euro terug (zie onderaan het bedrag dat voor de ontmanteling geprovisioneerd is. Alle bedragen zijn in '000 euro.).

U bent het er waarschijnlijk mee eens dat het om een fikse som gaat. Maar er zit hier een addertje onder het gras. Electrabel hoeft dit bedrag niet opzij te leggen. Deze mooie som mag gebruikt worden om de activiteiten te financieren. Vandaar dat we de provisie op het passief vinden. De provisie zijn inderdaad de bedragen die een bedrijf voorziet voor mogelijke toekomstige kosten maar... ondertussen mag de onderneming deze gelden gebruiken om haar activiteiten te financieren! Het boeken van provisie is dus erg makkelijk.

En er is nog een kers op de taart: provisie zijn fiscaal aftrekbaar! Toegegeven, de revisor en de fiscale controle zullen niet alles aanvaarden. Maar het blijft wel mooi. Vooral omdat het bedrag voor de provisie voor een deel subjectief wordt ingevuld. Weet u hoeveel de ontmanteling van een kerncentrale kost? Neen? Maakt u zich geen zorgen, eigenlijk weet niemand het. Verschillende scenario's zijn hier mogelijk en u begrijpt dat afhankelijk van de fiscale situatie sommige scenario's meer aandacht krijgen dan andere.

Doet Electrabel hier dingen die niet helemaal kloppen? Helemaal niet, dit alles is wettelijk in orde.

Het zal u misschien gerust stellen dat er nieuwe boekhoudregels op komst zijn die de provisie die een bedrijf aanlegt een stuk strenger zullen bekijken. Vanaf 2005 moet elk Europees beursgenoteerd bedrijf de IAS of International Accounting Standards gebruiken. De algemene beginselen van de balans zullen niet veranderen. De "creatieve" posten zullen echter een stuk strenger aangepakt worden. En dat is maar goed ook.

Een ander voorbeeld over provisie vindt u in stelling 6 van het artikel "7 vragen om bedrijven te ontmaskeren".

5. Juist of fout: Een bedrijf wordt gefinancierd door het personeel.

Helemaal juist.

Wanneer u in loondienst werkt, dan kunt u er bijna zeker van zijn dat uw werkgever uw geld gebruikt om zijn bedrijf te financieren. Dit kan op verschillende manieren gebeuren.

In grote beursgenoteerde bedrijven bestaat vaak de mogelijkheid dat het personeel inschrijft op een kapitaalverhoging. Onder meestal gunstige voorwaarden steekt het personeel geld in de onderneming.

Een ander voorbeeld is het vakantiegeld. Waarom krijgt u vakantiegeld? Omdat u het voorbije jaar gewerkt heeft. Op 31 december is de onderneming dus uw vakantiegeld verschuldigd. Maar de wet maakt het mogelijk deze som tot 6 maanden later uit te betalen. Gedurende de periode tussen 31 december en het moment van de uitbetaling gebruikt uw werkgever uw vakantiegeld om zijn activiteit te financieren.

Daarom vinden we deze som ook op het passief van de balans, bij de schulden.

6. Juist of fout: Een bedrijf krijgt gratis leningen.

Ook dit is waar.

Het zonet genoemde vakantiegeld is daar een voorbeeld van. Een ander en meestal belangrijker voorbeeld is de post "leveranciers" op het passief.

Wanneer een leverancier goederen of diensten levert en betalingsuitstel geeft aan zijn klant, dan gebruikt de klant het geld van de leverancier gedurende de periode van het betalingsuitstel. Deze sommen vinden we op het passief bij de schulden. In de grootdistributie is dit een belangrijke bron van financiering.

Op de balans van Colruyt vinden we daar een mooi bewijs van. De post leveranciers bedraagt 395.674.640 euro. Op 31 maart 2002 (de balansdatum van Colruyt) gebruikte Colruyt deze som om zijn activiteit te financieren. Een aardig bedrag, vindt u niet? Om correct te interpreteren moeten we dit bedrag vergelijken met het totale passief. Dit bedroeg op dezelfde balansdatum 1.246.794.260 euro. Dit betekent dat Colruyt op dat moment voor 31,73 % gefinancierd werd door haar leveranciers... die geen intresten vragen. In post XI C1 vindt u het bedrag van de leveranciers. Onderaan deze pagina vindt u het totaal passief. Alle bedragen zijn in '000 euro.

Inpost VIII A vindt u op het actief de handelsvorderingen voor een bedrag van 108.301.830 euro. Ook dit bedrag moet met de leveranciers in verband gebracht worden. De handelsvorderingen zijn in principe de gratis leningen die een bedrijf geeft aan haar klanten. De redenering is uiteraard omgekeerd aan de beschrijving van de leveranciersschuld hierboven. Wanneer u producten of diensten levert aan uw klant dan gebruikt de klant gedurende de periode van betalingsuitstel uw geld. De vorderingen staan dus op het actief en geven weer hoeveel geld uw klanten op een bepaald moment van u gebruiken.

Bij Colruyt ziet u dat de gratis leningen die het bedrijf krijgt (leveranciers) veel hoger ligt dan de leningen die ze geeft (vorderingen). Dat is een goede zaak voor Colruyt.

Voor heel wat bedrijven kan de post vorderingen kopzorgen geven. Vooral beginnende ondernemers ervaren hier vaak grote moeilijkheden. Voor hun financieel plan dat ze bij de start (hopelijk) maakten, voorzagen ze geld nodig te hebben voor grote zaken als gebouwen, machines, computers... Maar een onderneming heeft vaak een veel grotere som "in de lucht hangen": de gelden die vastzitten bij klanten. Menig startende ondernemer is failliet gegaan door dit probleem niet op tijd in te zien!

7. Juist of Fout: Het eigen vermogen kan negatief worden.

Het antwoord vindt u op de website van Vera Smets.